

Тема 5. Основи трудового права

Мета заняття: формування уявлень про трудове право як галузь національного права, засвоєння знань про трудові відносини, колективний і трудовий договори, поняття і види робочого часу і часу відпочинку, трудову дисципліну, дисциплінарну та матеріальну відповідальність, трудові спори, вміння аналізувати окремі життєві ситуації, оцінювати значення дій їх учасників користуючись джерелами трудового права.

Питання для обговорення:

1. Поняття, предмет, функції і джерела трудового права. Загальна характеристика Кодексу законів про працю.
2. Колективний і трудовий договори. Поняття, сторони, зміст, порядок укладання та види трудових договорів.
3. Підстави та порядок припинення трудового договору. Поняття і види робочого часу і часу відпочинку.
4. Трудова дисципліна. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність. Індивідуальні й колективні трудові спори.

Основні терміни і поняття

Трудове право, трудові правовідносини, трудовий договір, контракт, колективний договір, найманий працівник, робочий час, неповний робочий час, скорочений робочий час, час відпочинку, відпустка, трудова дисципліна, дисциплінарна відповідальність, матеріальна відповідальність, трудові спори, страйк.

Методичні вказівки

Відповідаючи на перше питання практичного заняття слід з'ясувати, які суспільні відносини регулюються трудовим правом, розкрити зміст таких понять, як предмет та особливості трудового права України як самостійної галузі права. Які основні функції виконує трудове право? Далі відповідь вимагає зосередитись на джерелах трудового права, звернувши при цьому особливу увагу на загальну характеристику Кодексу законів про працю.

Відповідь на друге питання заняття доцільно розпочати згадавши елементи трудових правовідносин: об'єкт, зміст та суб'єкти (з їх трудовою правоздатністю та дієздатністю) а також їх індивідуальний та колективний характер. Далі з'ясувати поняття колективного договору – однієї з форм участі трудового колективу в управлінні підприємствами та організаціями та місце, роль і головні завдання профспілок у колективно-договірних відносинах. І вже потім дати та схарактеризувати поняття, сторони, зміст, порядок укладання та види трудових договорів.

Розкриваючи третє питання висвітлюються підстави та порядок припинення трудового договору, особливий порядок звільнення працівників окремих категорій. Друга частина третього питання передбачає висвітлення поняття і видів робочого часу і часу відпочинку, норми тривалості робочого часу, порядок компенсації, оформлення, перерви протягом робочого дня (зміни), святкові дні.

У четвертому питанні потрібно дати визначення понять трудової дисципліни та правил внутрішнього трудового розпорядку, зазначити їх види, порядок затвердження і зміст, згадати види заохочень. У другій частині четвертого питання слід розглянути поняття дисциплінарної та матеріальної відповідальності, звернути увагу на те, що дисциплінарна відповідальність полягає в обов'язку працівника відповідати перед власником або уповноваженим ним органом за скоєний дисциплінарний проступок, а підставою матеріальної відповідальності в трудових правовідносинах є трудове майнове правопорушення. Студентам важливо розібратися з видами матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації, а також з порядком відшкодування матеріальної шкоди.

При підготовці до п'ятого питання необхідно відпрацювати такі аспекти, як поняття і види трудових спорів, причини виникнення, органи, що їх розглядають (комісії по трудовим спорам та суд), організація, склад і компетенція КТС, інші способи вирішення трудових спорів. Що собою являє страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів, умови, порядок проведення страйку, випадки обмеження застосування страйку.

Практичні завдання:

1. Внесіть до термінологічного словника ключові терміни і поняття.
2. Складіть схему «Відмінності трудового договору від трудової угоди (договору підряду)», відобразивши їх ознаки.
3. Розташуйте цифрові позначення відповідей у відповідних графах таблиці: 1) місце роботи; 2) випробування при прийнятті на роботу; 3) суміщення професій [посад]; 4) трудова функція працівника; 5) спеціальність і кваліфікація працівника; 6) надання житла; 7) час початку роботи; 8) оплата праці; 9) можливість підвищення кваліфікації; 10) наявність вченого ступеня; 11) знання іноземної мови; 12) додаткова відпустка; 13) строк дії трудового договору

Обов'язкові умови трудового договору	Додаткові умови трудового договору

4. Розв'яжіть задачу.

Відсутність на робочому місці без поважних причин більше трьох годин Дробота Т.Т., підтверджена членами бригади та доповідною бригадира, стала причиною його звільнення з роботи за ст. 40 п.4. Кодексу законів про працю України (КЗпПУ). Вважаючи себе неправомірно звільненим, Дробот Т.Т. звернувся до суду з позовною заявою про поновлення його на роботі.

Яке рішення повинен прийняти суд?

5. Визначте правильний варіант відповіді.

1. Трудове право являє собою сукупність норм права, які регулюють:

А) суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації особою права на достатній життєвий рівень;

Б) правові відносини по соціальному страхуванню і пенсійному забезпеченні;

В) колективні правові відносини між працівниками;

Г) суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації особою права на працю;

Д) трудові відносини по працевлаштуванню.

2. Підберіть відповідне визначення до наведеного поняття «система трудового права»:

А) сукупність взаємозв'язаних норм, що регулюють відокремлену сферу суспільних відносин – трудові відносини;

Б) суспільні трудові відносини, які виникають із застосуванням працівниками здатності до праці в суспільному виробництві, відносини по працевлаштуванню, колективні правові відносини;

В) спосіб, за допомогою якого право впливає на суспільні відносини, встановлює права і обов'язки;

Г) сукупність взаємовідносин, пов'язаних з реалізацією особою права на працю;

Д) сукупність відносини, в які вступають працівники з власниками підприємств або уповноваженими ними органами чи окремими фізичними особами.

3. Громадяни України набувають за загальним правилом трудової правосуб'єктності:

- А) з 21 року;
- Б) з 18 років;
- В) з 16 років;
- Г) з 14 років;
- Д) з 15 років.

4. Роботодавець при прийнятті на роботу для категорії робітників може встановлювати випробувальний термін:

- А) 18 днів;
- Б) 2 місяці;
- В) 1 місяць;
- Г) 3 місяці;
- Д) 14 днів.

5. Тривалість основної щорічної відпустки становить:

- А) 30 календарних днів;
- Б) 24 робочих дня;
- В) 24 календарних дня;
- Г) 18 календарних днів;
- Д) 18 робочих днів.

6. Чи допускається поділ чергової відпустки працівника на частини?

- А) допускається за умовою, що основна його частина буде складати не менше 24 календарних днів;
- Б) допускається;
- В) не допускається;
- Г) допускається за умовою, що основна його частина буде складати не менше 14 календарних днів;
- Д) допускається тільки основна частина.

7. Відповідальність за порушення трудової дисципліни (за КЗпП) може передбачати застосування наступних заходів:

- А) позбавлення премії на один рік;
- Б) зауваження;
- В) усунення з посади;
- Г) винесення догани;
- Д) пониження у посаді.

8. Підберіть відповідне визначення до поняття: «колективний договір»:

- А) угода, що укладається між роботодавцем і профспілковим органом;
- Б) угода, що укладається між власниками підприємств або організацій;
- В) угода, що укладається роботодавцем з однієї сторони, і трудовим колективом найманих працівників, який уповноважив профспілковий комітет на проведення колективних переговорів і укладення договору, – з другої;
- Г) угода, що укладається власником підприємства або уповноваженою ним особою, з однієї сторони, і працівником – з другої
- Д) угода, що укладається між трудовим колективом або уповноваженою ним особою, з однієї сторони, і працівником – з другої.

9. Якому поняттю відповідає наведена дефініція: «Відсутність працівника на роботі без поважних причин більше трьох годин протягом робочого дня»?

- А) подія;
- Б) професійна деформація;
- В) юридична дія;
- Г) проступок ;
- Д) прогул.

10. Випробування при прийомі на роботу є:

- А) обов'язковою умовою трудового договору;
- Б) додатковою умовою трудового договору;
- В) не передбачено законодавством;
- Г) необхідною умовою трудового договору;
- Д) не включається до трудового договору.

? Контрольні питання

1. Визначте поняття, предмет правового регулювання та основні принципи трудового права України.
2. Дайте загальну характеристику джерел трудового права України.
3. Визначте поняття, сторони та зміст колективного договору.
4. Хто може виступати сторонами трудового договору?
5. Який порядок укладення трудового договору?
6. Визначте підстави припинення (розірвання) трудового договору.
7. Чим відрізняється контракт від звичайного трудового договору?

8. Як оформлюється прийняття працівника на роботу, і які документи він надає при прийнятті на роботу?
9. Що таке «суміщення професій» та «сумісництво»?
10. Що може бути підставою розірвання трудового договору?
11. Поняття трудової книжки та її значення для працівника.
12. Що таке робочий час та його тривалість?
13. Які є види відпочинку?
14. Якими правовими методами забезпечується трудова дисципліна?
15. Які види заохочень та дисциплінарної відповідальності Ви знаєте?
16. Визначте поняття правил внутрішнього трудового розпорядку.
17. У чому полягають особливості дисциплінарної і матеріальної відповідальності порівняно з іншими видами юридичної відповідальності?
18. Визначте сутність матеріальної відповідальності сторін трудового договору.
19. Визначте поняття трудового спору та вкажіть його види.
20. Якими органами забезпечується розгляд трудових спорів?